

PAASCHGEBRUIKEN

SCHIER elk land ter wereld heeft zijn eigen Paaschgebruiken en er zou het bestek voor meer dan één tijdschrift-opstel voor noodig wezen om daarvan ook maar in het kort melding te maken.

Deze gebruiken zijn of van kerkelijken of van huiselijken aard. Nu eens betreffen zij bepaalde religieuze verrichtingen, dan weder uiten zij zich in ommegangen of in de wijze van feestelijke viering der gedenkdagen, 't zij binnen- of buitenshuis.

Ook in ons land zijn de Paaschgebruiken, verschillend naar de streek des lands, van zeer ouden datum.

Voor al Palmphaschen was van ouds een vreugde-dag ter herinnering aan den intocht van den grondlegger van den Christelijken godsdienst binnen Jeruzalem.

De palm was dus hoofdattriboot op dien dag. Elk haalde in den vroegen morgen een groenen tak, waar hij dien vinden kon. Was het nu al geen palm, als het maar groen was; en hij liep ermee ter kerke, om dien te laten wijden. Daar was het gedrang niet weinig: elk zocht een ander vooruit te komen en de al-te-bescheidenen waren er hier — gelijk overal — het slechtst aan toe: zij kwamen soms met hun tak weer thuis, precies als ze ermee uitgegaan waren.

Was zoo de palm in ieder geval weer in veiligheid gebracht, dan liep elk zoo gauw mogelijk weer heen,

om den optocht van „ons Heer opten ezele” te zien.

Die optocht werd overal, in steden en dorpen, luisterrijk gehouden. De Heiland werd dan voorgesteld door een beeld, dat op een houten ezel was gezeten. Dit beeld werd met den kostelijksten mantel omhangen dien men maar vinden kon, en de ezel werd op rollen door de heele plaats voortgetrokken. Hierachter volgden twaalf oude mannen, die de apostelen voorstelden. Op de markt, waar de stoet overtrok, werd dan soms een toepasselijk spel vertoond.

Dat zulk een optocht toeloop had, kan men zich best voorstellen. In de huizen, die aan het kerkhof stonden, zaten op de bovenkamers de leerlingen in witte koorkleeden voor de open vensters, met palmtakken in de handen. Hier hielden de trekkers stil en de scholieren zongen een Latijnsch gezang, terwijl zij hun groen voor het beeld wierpen, onder het gejubel van heel het volk. Den volgenden dag gingen zij dan met palm en bloemen opgeschikt naar school, waar zij dan een vroolijke partij hadden.

Omdat de Palmphasch een feestdag was, moest er ook bij gesmuld worden en vrienden en familieleden zonden elkaar geschenken toe, die uit wijn en uit lekkernijen bestonden. Nog in het midden der zeventiende eeuw werd aan ieder „Doelheer” (dit waren de overliden van de schutters Doelen) een schotel kivietsieren, een dozijn oliekoeken en een kan zuren wijn thuis gezonden.

De zoogenaamde „Palmpaschen” zijn nabootsingen der Palmtakken met bijvoeging van wat lekkernij: Aan een stok zijn appels, krentenbroodjes, vijgen en gekleurde eieren geregen en daarin vlaggetjes en takjes palm gestoken, terwijl op den top een zwaantje zit. Dit laatste is van brooddeeg, wat hard gebakken, en een krent bekleedt de plaats van het oog.

In de Oostelijke Provinciën van ons land hebben de Palmpaschen een anderen vorm. Hier zijn het groote krakelingen of liever gevlochten kransen van korstig gebakken brooddeeg, waarin een kruis ligt besloten, dat op smalle plankjes rust, die aan een versierden stok zijn gestoken. In de vier open vlakken tusschen kruis en krans zijn haantjes gebakken, terwijl boven op den stok een groote haan zit en op de krakeling zelve nog eenige kleine haantjes prijken, die met palmen zijn versierd. Het daarbij behoorend liedje luidt:

„Palm, Palmpaschen!

Hei, koerei! Hei, koerei!

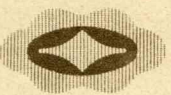
Nog een Zondag dan hebben wij een ei,

Één ei is géén ei;

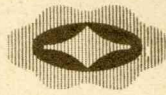
Twee ei is één ei:

Drie ei is het rechte Paaschei!”

Onze foto's op pagina 12 en 13 geven een aantal kiekjes op uitheemsche Paaschgebruiken, gelijk uit de onderschriften blijkt.

PASCHEN DOOR JOH. STEKETEE

VROUW Reinders, even tusschen d'r vele werk door 't ziekenkamertje binnengetreden, zuchtte diep en groote tranen parelden in de bruine oogen van 't forsche gezicht. Over twee dagen Paschen... neen dat beleefde ze niet meer, zoo uitgeteerd was de zieke, 't kón nu niet lang meer duren. En op dat oogenblik voelde ze hevig 't groote verdriet om 'r kind, dat zoo jong zóó moest sterven en schaamde zij zich over de vele oogenblikken van verbittering en boosheid, die zij telkens had gehad, gedurende de ziekte, omdat 't Hanna's eigen schuld was, dat ze daar zoo lag, niks anders dan der eigen schuld. Haar vele waarschuwingen... die had ze lachend in den wind geslagen.

Verdiene... de verzorging, die ze der had gegeven... dat heelemaal niet, maar je kind bleef je kind... en as 't je werd opgelegd, dan kon je 't niet van je afgooien. Wel had 't er dikwijls ongeduldig gemaakt: zoo'n oponthoud in 'r werk — en dat het niet noodig was geweest — dat vergat ze er geen oogenblik bij.

De zieke sliep, benauwd-hijgend...

In 't smalle ledikant, dat tegen den muur aanstond, lag ze, doodsbleeke.

Langs 't smalle venstertje tegenover het bed gleed nu en dan de zon, om zoo weer te verdwijnen. — 'n trieste, droeve dag weer — al kiemde 't voorjaar ook al. Zoo nu en dan sloeg ze de oogen op, werktuigelijk, zonder iets te zien.

Heel stil stond vrouw Reinders daar, vreezend de slapende te storen... dan zouden die vreesselijke benauwdheden haar weer kwellen... nu lag ze daar zoo rustig, als in een droom.

Drie maanden ruim lag ze daar nu zoo.

Op den avond vóór Kerstmis hadden ze haar thuis gebracht met een automobiël uit 't sanatorium.

Dat was haar Kerstgeschenk geweest: der kind zóó, eens de mooiste, de gezondste, de sterkste van alle zes.

Nooit had ze willen luisteren, al niet als klein kind, toen haar geboden werd, vóór 't donker thuis te zijn.

Wel wreed voor 'n ouder, as je toch niks as 't goede voor hebt met je kinderen en ze dan niet luisteren willen.

Der dagdienstjes had ze der gedurig voor den gek gehouden met langer uit te blijven, langs de straat te loopen met jongens.

In der eersten grooten dienst had ze zich heelemaal vrij gevoeld.

Maar moeder had haar niet los gelaten, altijd op haar gelet, bij de Mevrouw's gevraagd om medewerking, omdat Hanna zoo zorgeloos was en zoo los.

Nu begreep vrouw Reinders wel, dat ze 't ongeluk met

Hanna altijd had zien aankomen, — gevreesd, het ongeluk, dat ze nochtans niet had kunnen verhinderen...

Dien avond, toen ze allemaal aan 't avondeten zaten achter op de deel — Dina en Rika uit der diensten even waren komen kijken, hoe 't ermee ging —, klonk er plots uit 't voorkamertje 'n stem, die veel van 'n zacht geschrei had.

Ze vlogen allen toe: Vader, Moeder, Dina, Rika, de jongeren.

Hanna zat recht op in haar bed, bleek als een lijk, mager als 'n geraamte.

„Ik zou nog zoo graag vóór mijn dood den dominee eens spreken, 't Spijt me nog zoo, dat ik sliep Maandag, toen ie hier was. Ik wou 'm iets yragen, ik...”

Een hoestbui brak de zwakke stem af. Toen ze bedaard was boog haar vader zich over haar: „Vanavond nog Hanna?” vroeg hij bewogen.

Ze knikte met 't hoofd.

„Morgen is 't misschien te laat... ik ben zoo moe.”

Vader zelf wilde toen dadelijk naar den dominee.

Even nadat Reinders terug was, klopte de predikant aan de deur van de kleine woning, eenzaam gelegen aan de helling van 'n berg.

De predikant was een rijzig man met vriendelijk, deelnemend gezicht. Er ging kracht van hem uit en er lag warmte in zijn stem, die goed deed. Hanna had eens tot zijn liefste en beste leerlingen behoord.

Hij herinnerde zich nog, hoe haar verschijning hem verrast had: aardig kopje met groote, donkere oogen en een schat van zwart-glanzende haar. Dat mooie haar hadden al de kinderen van Reinders, maar overgens was er geen zoo bij als Hanna was geweest.

Moeder ging dominee voor met 'n olielampje naar 't voorkamertje en vader kwam zachtjes achteraan.

De predikant ging naast het ledikant zitten en even hield hij de uitgeteerde hand in de zijne.

„Hanna,” zei hij teeder, „hoe gaat 't nu met je?”

„Slecht dominee...” ik ga nu sterven...”

„Kom Hanna,” poogde hij op te beuren, maar woorden van beterschap bestieven op zijn lippen.

„Ik ga sterven,” herhaalde de zieke, „en nu heb ik zoo'n verdriet over mijn leven... ik ben zoo slecht geweest dominee... o zoo slecht... ik dacht maar alleen aan plezier... daardoor heb ik m'n ziekte opgelopen, moeder hêt gelijk gehad... ik wou nooit naar haar luisteren... ik luisterde liever naar... die me zou hêt bedrogen.”

De naam van den man, die bij haar zijn woord had verbroken wilde niet over de stervende lippen.

De predikant kende hem wel en begreep haar wel.

Hoe wêlbespraakt anders, zocht hij nu toch even naar woorden.

„God is oneindig goed, zei hij. Hij heeft uw lijden aanschouwd en zeker zal Hij nu al uw zonden vergeven hebben.”

„Uw zonden zijn u vergeven,” herhaalde hij nog eens, toen hij zag, dat zijn woorden haar rust gaven.

Toen werd het heel stil in 't kleine kamertje.

De oogen van de zieke zonken weer toe.

Alleen vrouw Reinders snikte even, 'n snik, dien zij niet in bedwang had weten te houden.

Lang had zij zich zelf wijs gemaakt, dat Hanna geen berouw kende; alleen de laatste dagen had Hanna's zwaar-moedige blik haar aan 't weifelen gebracht: „Zou ze berouw voelen?”

En nu had ze opeens antwoord op die vraag: „O dat arme kind! Wat moest ze niet geleden hebben, die laatste weken!”

De predikant stond op.

Geruischloos verlieten ze het kamertje.

In de gang zeide de dominee: „Mocht Hanna vannacht nog eens naar me vragen, dan moet ge vooral dadelijk om me zenden.”

„Zondag is het Paschen, dat zijn twee zware dagen voor u,” wierp Reinders bezwarend op.

„Dat is zoo,” stemde de dominee toe, „maar een zieke, als zij, gaat voor alles.”

„'t Beste met Hanna”...

De Paaschmorgen ontwaakte en na vele sombere dagen stond nu al vroeg de zon aan den hemel, gestaag toenemend in kracht en alles opnemend in haar schitterenden glans: het dorpje om de kerk, de groene weiden, het alom-onthul-kende lentegroen.

Toen begonnen de klokken te luiden: Herrijzing, Opstanding, Jezus herboren.

Het eerste bericht, dat de predikant dien morgen ontving, was de dood van Hanna Reinders.

„Hanna, Hanna Reinders,” herhaalde hij weemoedig... „dus ook zij, herrezen, uit het lijden.”

„Ze is uit haar lijden, Hanna Reinders, daarvoor moeten we dankbaar zijn,” vertelde hij even later aan zijn vrouw.

Toch — weemoedige herinneringen om dat droef-gebroken leven verlieten hem niet die Paaschdagen...

En toen zij werd begraven lag in zijn woorden de diepte van het gevoel dat hij haar, zondares toch, steeds had toegedragen...